

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 22. De superbiæ speciebus ac filiabus,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

referendo actu vel habitu: interea tamen exclusis à tali complacencia iis quibus Dei perfectioni derogatur: qualia sunt, velle seu desiderare excellentiam habere à se, aut id ipsum existimari ab aliis, aut dolere de contrario, aut etiam impie se præferre aut æquare Deo. In secundo genere vero, cum quis desiderat excellere præ aliis sine cuiusquam contempione aut infamia, aliaque notabili iniuria. In tertio demum genere, cum quis desiderat excellentiam immeritam, non tamen contra voluntatem Dei: vt faceret ille qui excellentiam suam sic appeteret, vt esset paratus mortaliter peccare potius (quod est contra Dei voluntatem) quam ab eadem excellentia excidere. Addit D. Thomas in sequen. art. sexto, superbia esse gratissimum peccatorum, non quidem quod nullum detur grauius: nam odium Dei esse illa grauius, dubium non est: sed quod pertinet ad genus peccatorum grauisimorum, cum fuerit completa, excludens omnem humilitatem & subiectionem: prout contingit cum quis tantopere effert se vt ne quidem Deo & legi diuinæ velit esse subiectus: prout contingit diabolo, & nonnullis pessimis hominibus, qui ex amore peruersæ excellentiæ affectantes liberi plane, suiq; iuris omnino esse, suam voluntatem auertunt à Dei subiectione & obedientia atq; regimine: tanquam nolentes illum habere superiorem & rectorem. Quod etiam ipsis interdum contingit ex ira, vel odio in Deum. In cæteris autem superbia censetur incompleta hoc nomine, quod quamdiu ipsi volunt manere Deo subiecti, retineant aliquid humilitatis: hacque ratione superbia potest capax esse illius leuitatis, ex qua diximus ipsam à mortali excusari: non item priore illa: quam patet esse non posse absque graui Dei iniuria. Remedia contra tale perniciosissimum peccatum iam alias tradidimus: vt & rationem exerceendi humilitatem saluberrimam virtutem: nempe in lib. 2. præced. num. 175. & aliquot sequentibus.

C A P. XXII.

De superbia speciebus ac filiabus.

S U M M A R I A.

- 208 Superbia species quatuor.
- 209 Eiusdem filie duodecim.
- 210 Quid sit presumptio humilitati opposita, & in quibus casibus sit peccatum mortale.
- 211 Quid sit ambitio, & quando ea iudicari debeat peccatum esse mortale.
- 212 Quid sit vana gloria: & casus in quibus peccatum est mortale.
- 213 Quid sit hypocrisis, & quando peccatum sit mortale.
- 214 Quid sit iactantia, & quando sit peccatum mortale.
- 215 Quid sit pertinacia, & quando peccatum sit mortale.
- 216 Quid sit curiositas, & quibus modis ea contingat, & sit peccatum mortale.

208.

SPECIES superbiæ sic Toletus paucis in tract. de peccatis capitalib. cap. 4. commemorat. Prima est, cum quis sic appetit suam excellentiam, vt bonum quod ab altero habet sibi tribuat, ac si esset à se: aut etiam dolet, nec vult existimari se illud habere ab alio. Qua superbiæ specie peccatur quatuor modis. Primo, cum quis in sua existimatione & iudicio, & id quod ab alio habet tribuit sibi potius, quam ei à quo reuera habet: vt cum discipulus scientiam quam à magistro didicit, non ei, sed existimata ingenij sui excellentiæ tribuit. Secundo modo, cum vult idem quoq; ab aliis existimari, ne se habere à se suam scientiam, quam vere à magistro habet. Tertio, cum vult id opere monstrare, seu cum gerit se, ac si tale bonum à se haberet. Quarto, cum desiderat ac vellet à se non ab alio tale bonum habere. Adde & cum dolet his contraria esse, siue iure, siue in hominum existimatione.

Secunda species superbiæ est, cum quis bonum quod ab alio habet absque vilo suo merito, appetit habere, ac si ex merito suo datum ei esset. Qua etiam superbiæ specie peccatur: tum ita existimando apud se, tum volendo ab aliis existimari, tum opere ostendendo tale bonum, ac si haberet illud suo merito, tum etiam absolute tale quid desiderando. Adde item dolendo rem esse aut existimari prout vere est:

nempe ipsum nullo suo merito habere tale bonum.

Tertia species est, cum quis in sua vel aliorum opinione vult opere, vel desiderio non tribuere excellentiam, quam non habet, aut dolet de contrario.

Quarta est, cum quis appetit excellentiam supra alios, quos præ se contemnens, vult ab ipsis tanquam excellens tractari. In qua specie, vt & in præcedentibus, peruersa celsitudo experta potest contingere: tum propria, tum aliorum existimatione: & tum opere tum desiderio, ac etiam dolendo de contrario.

Quod attinet ad peccata, quæ ex superbia tanquam ex radice oriuntur illiusq; pinde soboles & filie dicuntur. Quamuis ex D. Thom. 2. 2. quæst. 16. art. 2. omni peccato cõueniat, vt possit ex superbia oriri, duodecim tamen sunt, quibus appellatio ea specialiter tribuitur: nempe inobediencia contemptus, præsumptio, ambitio, vana gloria, hypocrisis, iactantia, discordia, curiositas, pertiñacia contentio, & infidelitas. De quibus illud in genere notandum est: quod cum superbia sit amor excellentiæ, hæcque possit esse tum potestatis vel dignitatis, tum bonitatis seu probi actus & iustitiæ: tum etiam sapientiæ seu scientiæ & prudentiæ: quatuor primas versari circa primum genus excellentiæ, quatuor sequentes circa secundum, & quatuor vltimas circa tertium. In particulari vero, quæ ad inobedienciam spectant satis intelliguntur ex dicendis in sequenti cap. vi. De contemptu notata in præced. num. 204. sufficere possunt.

De præsumptione notandum est, dupliciter accipi: vno modo vt opponatur spei: qua acceptione egimus de ea in præced. tract. 3. Altero modo vt opponitur humilitati, sicq; spectatur in præsentiarum, sicut à D. Thom. 2. 2. quæst. 136. Desiniriq; potest appetitus exhibendi se supra propriam potestatem. Et etiam cum homo dicere vel facere vult supra id quod vere potest, perinde ac si verè posset: censetur præsumptuosus. Propriam autem potestatem ex Caiet. in summula verbo præsumptio intellige, quam quis siue in seipso siue etiam in alio paratam habet: quod enim possumus per amicos, censetur & per nos ipsos posse.

Consistit vero talis potestas, vel in facultate naturali, vel in aliqua virtute siue infusa, siue acquisita, vel in aliqua arte, vel in gratia gratis data, vel in potestate ordinis, vel in potestate iurisdictionis: supra quarum vnamquamque, aliquid per eam tentare, peccatum est præsumptionis. Quod iudicari debet mortale in tribus casibus. Primus est, cum habet coniunctum notabile proximi damnum, aut illius periculum; vt cum quis sine debita peritia obit Episcopi vel Parochi vel Confessarij munus: aut ignarus medicinæ, medici officio fungitur: aut ignarus legum patrocinatur: aut nesciens Theologicas veritates, concionatur de rebus arduis: aut sit præuio longo studio & Patrum lætione, interpretatur sacras Scripturas. Secundus est, cum quis usurpat sibi executionem officij publici, siue secularis, siue Ecclesiastici, sine legitima potestate, vt si Sacerdos confessiones audiat sine iurisdictione ordinaria vel delegata. Iudex secularis cognoscat de causis Ecclesiasticis. Tertius est, cum quis exponit se probabili periculo peccandi mortaliter: vt censetur is qui cognoscens se ex allocutione feminarum, frequenter labi in peccatum mortale, nihilominus eas alloquitur consiliis suis viribus: nõ implorato, vt par est, auxilio diuino: nec excitato, vt item par est, non peccandi firmo proposito.

De ambitione de qua D. Thom. 2. 2. quæst. 131. Notandum est esse, inordinatum appetitum honorum vel dignitatum. De quo quando contingat iudicandum est per tradita in præced. lib. 12. cap. 3. & 4. iudicabitur vero peccatum esse mortale. Primo, si de peccato mortali honor appetatur: vt de eo quod repugnet tuo Superiori impudenter. Secundo, si modus quo honor aut dignitas appetitur, peccatum sit mortale: puta simonia per quam quaras Episcopatum, vel homicidium aut bellum iniustum per quod quaras principatum. Tertio, si quis eo sit animo, vt peccatum mortale committere paratus sit ad consequendam dignitatem quam appetit: vt subire onus Episcopale, cum sit eo indignus; indeq; magnum detrimentum accepturus sit populus; & sic de aliis. Quarto, si finem mortalem sibi proponat, vt vindictam de inimico, aut rapinam bonorum alienorũ, aut aliud eiusmodi. Reprehenditur hoc genus vitij à Domino nostro Matth. 23. illis verbis:

Amant

Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. Vos autem nolite vocari rabbi, &c.

212. De vana gloria notandum est, esse inordinatum appetitum gloria: ideoque ab ambitione tantum differre, quod pro obiecto habeat gloriam seu famam cum laude coniunctam, & ambitio habeat honorem seu reuerentiam exhibitam alicui in testimonium excellentiæ ipsius: maxime autem virtutum. Casus vero, in quibus vana gloria peccatum est mortale, coincidunt cum proxime præcedentibus. Primus enim est, cum de peccato mortali gloria appetitur, vt de magia, de adulterio, de homicidio, & alijs: de quibus factis qui gloriatur tanquam approbans eorum perpetrationem, contrahit eorundem malitiam. Non vero, si gloriaretur tantum de modo animoso & industrioso perpetratis, interea detestando grauitatem facti. Secundus est, cum medium quo quæritur gloria, peccatum est mortale: vt duelum. Tertius, cum quis paratus est peccare mortaliter, ne populi laudem & gloriam amittat: quales fuerunt ille de quibus Ioann. 12. dicitur, Dilixerunt magis gloriam hominum quam gloriam Dei] & esse censendus est quisquis ob eandem causam non vult reuocare errorem perniciosum, quem docuit, ne clara sui nominis fama obscuraretur. Quartus est, cum quis gloriam appetit in finem mortalem; vt ad habendam occasionem fornicandi: vel in notabile damnum proximi: vt si medicus ne populi amittat laudem, nolit socium adhibere in morbo periculoso, quem nequit bene cognoscere.

213. Quod attinet ad hypocrisim, ea definitur potest, simulatio virtutis seu sanctitatis: hoc est factum, quo quis mentitur se virtutem seu sanctitatem habere quam non habet. Cuius duo sunt modi; vnus, quo quis nolens seu contemnens virtutem & sanctitatem, apparere vult eam habere. Quale quid contingit illis, qui cum exterius videri velint Catholici boni & pii, interius Catholicam religionem nihil faciunt.

Alter est, quo non habens virtutem, apparere vult habere eam, simulque vult contrarium vitium, vt qui curat apparere castus cum sit animo impudicus. Cæterum semper est peccatum, *saltem veniale*, cum sit quoddam mendacium facti. De ea vero vt de præcedentibus, certum est peccatum esse mortale, quando habet coniunctum propositum transgrediendi præceptum obligans sub mortali: vt contingit in hæretico, qui simulando se sanctum & doctorem veritatis, seminat falsam doctrinam. De quo genere hominum inuenit Dominus Matth. 7. Attendite à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces.] Item cum habet coniunctum notabile damnum proximi, vt cum Medicus, vel Patronus se doctum simulat cum notabili damno eorum, qui opera ipsorum vtuntur. Ac demum cum refertur in finem mortaliter malum: vt cum quis se castum simulat, vt ei committatur puella qua abuti statuit.

214. De iactantia notandum est cum Toletio in citato tractat. cap. 8. eam describi posse; quod sit inordinate facta manifestatio propriæ excellentiæ; supra id quod ea in se est; aut in hominum existimatione. Quod vitium additur, quia peccatum est iactantia, hominem se inordinate laudare, non modo cum excellens non est in se: sed etiam cum est quidem excellens in se; non existimatur tamen talis ab alijs. Nam & tunc iactare se, nisi boho aliquo sine exigente id fiat, ineptum est: adeo vt ipse iactans, risu excipit fere soleat. Censenda est autem iactantia peccatum mortale in quinque casibus, vt ex D. Thoma 2.2. qu. 112. art. 2. colligit Caietanus. Primus est, si quis se iactet cum iniuria Dei, tribuendo sibi quod Dei est; vt rex ille Tyri, qui ex Ezechiele cap. 18. dicebat, Deus ego sum. Secundus est, si quis se iactet cum iniuria proximi: vt Phariseus Luc. 18. dicens, Non sum sicut cæteri hominum raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Tertius est, si procedat ex superbia mortali, vt cum quis gloriatur de donis diuina liberalitate acceptis, tanquam illis de se dignus.

Quartus, quando iactat se cum intentione nocendi proximo: aut cum periculo aperto ei nocendi; vt accidit ei qui falso prædicat se Medicum insignem, aut Aduocatum, aut in aliqua arte insigniter peritum ad emungendas pecunias.

Quintus est, si quis adeo delectetur iactantia, vt tanquam constituens finem in ea, nihil curet de præceptis Dei; vt fuit in se iactando desiderium explet. De eo qui iactat se de aliquo suo opere mortifero distinguendum est: vt si id faciat approbando, peccet mortaliter consensu in opus mortiferum: non item si solum narret illud, vt appareat ipsius dexteritas, ingenium, virilitas absque approbatione eiusdem operis.

De discordia & de contentione, iam dictum est in fine præcedentibus cap. 12. vt & de infidelitate, in capit. 3. & sequent.

De pertinacia contenti quoque erimus paucis notare, quod ea sit adhesio animi in propria sententia, tenacior quam esse debeat, speciatim præsertim argumentis, in quibus fundatur, non omnino firmis. Esse autem peccatum mortale, in rebus quæ factæ secundum talem sententiam, sunt contra Dei honorem. Quæ ratione peccat mortaliter, is qui non vult mutare falsam religionem quam semel suscepit, ne videatur inconstans. Itemque in rebus quæ vergunt in graue proximi detrimentum. Quæ ratione mortaliter peccat Princeps, qui nullo modo vult reuocare suam legem, quam vltus ostendit esse populo perniciosam. Cæterum maxime periculosa est pertinacia: tum in Theologia practica: tum in medicina: tum etiam suo modo in iurisprudentia.

De curiositate demum restat notandum primo, eam generaliter dici de quacunque superflua diligentia, adhibita circa res inutiles cognoscendas vel efficiendas vel comparandas. Sic enim quis curiosus dicitur esse in vestibus, in suppellectilibus, in rebus peregrinis conquirendis, &c. Specialiter vero dici de inordinato, seu rationis limites excedente, appetitu cognoscendi: sicut gula de inordinato appetitu edendi. Quomodo hic sumitur, locumque habet non tantum in intellectu, sed etiam in sensuum notitia: cum nimirum quis appetit videre, audire, olfacere, gustare, aut tangere ea, quorum notitia nihil ad ipsum attinet: atque appetit cognoscendi ac discernendi tantum causa. Quod addo, quia vltus sensuum ad curiositatem pertinet solum prout ordinatur ad nudam notitiam & discretionem sensibilium. Nudam dico; quia cum aliud per eam quæritur, vt voluptas, quam res curiose inspecta adfert: inde tanquam ex fine, vel obiecto accipit nouam speciem actus moralis.

Notandum est secundo, quando contingat eadem curiositas iudicari posse, tum ex parte subiecti, tum ex parte obiecti, tum ex parte finis, tum etiam ex parte circumstantiæ. Atque ex parte subiecti contingit, cum homo vult scire quæ ad ipsum non pertinent: & ita curiosus censetur Religiosus, qui appetit manifestari sibi militaria negotia, aut alia sæcularia: nisi Dei honor aut proximi vtilitas tale quid fieri exigat. Item cum homo appetit scire quæ superant captum ipsius, vt contingit volenti scrutari ingenio suo mysteria fidei, & de illis ita iudicium ferre, vt nihil velit credere nisi quod deprehenderit conforme suis fantasijs. A qua curiositate reuocatur Sapiens Ecclesiastici 3. dicens, Altiora te ne quæseris & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit Deus cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus.] Reuocat etiam Apostolus ad Rom. 12. præcipiens non plus sapere quam oportet, sed sapere ad sobrietatem: & vnicuique sicut Deus dimisit mensuram fidei.] Reuocat & ratio, cum consistet Deum lucem inhabitare inaccessibilem: ac proinde is qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria eius cap. 25. Proverb.

Ex parte obiecti vero curiositas contingit primo, cum res quæ desiderantur sciri, inutiles sunt, seu nihil faciunt ad propriam vel proximi vtilitatem: aut Dei honorem. Quæ ratione cognitio nostra, quæ in sola speculatione manet, nec adhibetur ad vitæ necessaria, aut ad virtutem capeffendam: aut ad Deum cognoscendum & colendum, rationem habet curiositatis tunc maxime vitiosæ, cum talis cognitio ita appetitur & quæritur, ac si magna ex parte felicitas humana consisteret in ea: aut ita, vt rerum ad salutem pertinentium cognitio, & cura negligatur.

Cæterum tam de huius, quam præcedentis modi curiositate, quale peccatum sit, mortale an tantum veniale, iudicandum est ex iniuria, quam quis per eam censetur

215.

216.

inferre siue Deo, siue proximo, siue sibi met. Si enim arbitrio prudentis hæc fuerit notabilis, illa censetur peccatum mortale: alias, minime. Contingit secundo ex parte obiecti curiositas, cum res scita, occasio est probabilis peccandi: quod peccatum erit mortale, si mortale fuerit illud cuius probabilis periculo se quis exponit. Sic qui nouit se procliuem ad luxuriam, curiose puellas tripudiantes intuetur, aut libros de rebus amatorijs curiose legit, peccat mortaliter tanquam exponens se probabilis periculo peccati mortalis. Contingit eadem tertio, si sit de rebus quarum cognitio prohibetur: sic enim peccare censentur qui addiscunt curiosa: prout Actor. 19. appellantur: specialiter autem res magicæ tanquam plenæ superuacaneis, curis ac vanis imaginationibus. Item qui libros prohibitos legunt, aut qui duella vel ludos veritosis spectant: aut ea que dicuntur in confessione audire absque consensu penitentis. Peccant autem mortaliter quando sub mortali prohibita est cognitio eorum, que ipsi cognoscere appetunt.

Ex parte porro finis, curiositatem inordinatam esse contingit, cum cognitio appetitur ad perpetrationem peccati: quod si sit mortale, erit etiam illa mortalis: ut cum quis appetit defectus alterius cognoscere ut infamet ipsum. Contingit denique ex parte circumstantiæ: tum quando vteretur quis arte dæmonis ad comparandam cognitionem: tum quando alium induceret ad peccandum mortaliter: ut si vellet scire ab eo illud quod sub mortali tenetur seruare secretum ratione iuramenti vel ratione pœnæ excommunicationis impositæ reuelanti: tum etiam quando sic se occuparet in ad discendis non necessarijs, ut omitteret adimpletionem præcepti obligantis ipsum sub mortali: quale est de audienda Missa in die festo: aut daret alijs graue scandalum, ut accideret potest Sacerdoti vacanti studio rerum à suo statu alienarum: & interea ignorans quæ sunt eiusdem status propria. Atque de curiositate huiusmodi sitne peccatum mortale an solummodo veniale, eadem ratione iudicandum est, quæ de curiositate primi & secundi modi ante traditum est iudicandum esse.

CAP. XXIII.

De timore Dei & vitijs contrarijs.

SUMMARIUM.

- 217 *Definitio timoris Dei, ac quing, actus appellati eodem timore Dei nomine.*
 218 *Quis dicatur amor mundanus, & quod is sit peccatum mortale in tribus casibus.*
 219 *Amor mundanus reuocatur ex sola intentione actus non efficitur mortale.*
 220 *Aliquot casus in quibus ex accidenti censetur peccatum mortale.*
 221 *Timor malus quid, & quotuplex sit.*
 222 *Quando timor, non malus sed bonus, censeri possit.*
 223 *Malus, est peccatum mortale in tribus casibus.*
 224 *Ex timore malo transgrediens præceptum, quod obseruare tenetur, aggregat suum peccatum secus sicut ex alijs malis circumstantijs.*
 225 *Tentatio Dei opponitur diuersis virtutibus.*
 226 *Quædam est expressa, quædam tacita.*
 227 *Quando sit & quando non sit peccatum mortale.*
 228 *Duo casus in quibus non est peccatum.*
 229 *Prudentia seruanda in petendo miraculum à Deo.*

Merito prius de timore Dei quam de obedientia dicitur, propter coniunctionem quam habet cum fide & spe primo loco expositis. Nam ex fide ortum habet, sicut & spes, cum quis conuenit, quod circa futura per fidem proposita, verletur: etsi cum hoc discrimine, quod spes sit bonorum quibus homines excitantur ad virtutem; & Dei timor sit malorum quibus reuocantur à peccato. Solet autem timor sumi tripliciter apud Theologos, primo, pro passione consistente in fuga mali futuri, apprehensi sensu vel intellectu: in qua acceptione consideratur à D. Thoma 1. 2. quæst. 41. 42. & 43. Deinde pro virtute quæ est circa Deum, de qua vt valde

coniuncta cum spe, D. quog. Thom. agit 2. 2. quæst. 19. Postremo, pro vno ex donis Spiritus sancti, de quo idem adhuc agit ibidem art. 9. Atque in præsentiarum occurrit considerandus acceptione secunda. Primo vero loco, dicendum est quid sit: deinde; sigillatim de vitijs illi oppositis dicendum: quæ sunt amor mundanus, timor malus, & tentatio Dei.

De ipso timore Dei.

SECTIO I.

Atque vt ad primam accedamus: Timor Dei definitur potest: virtus qua timetur tum malum pœnæ, & cum eo Deus, tanquam is à quo ipsum infligi potest: tum etiã malum culpæ, & cum eo, tam ipsemet qui timet, tanquam is à quo principaliter, quam alij homines tanquam ij à quibus minus principaliter & occasionaliter, idem malum prouenire potest. Cui definitioni congruenter, quing; actus distinguuntur eiusdem virtutis, appellati ipso timoris nomine. Primus, dicitur timor criminalis, quo quis timet malum culpæ, & simul seipsum quatenus ipse est ille à quo sibi idemmet malum inferri potest. Secundus dicitur seruilis, quo quis (ad instar seruorum videlicet, qui verberum formid. ne obsequantur dominis) timet pœnã siue temporalem siue æternam, à Deo iudice infligendam: eaq; de causa abstinere à culpa, & de ea dolet si commissã sit. Tertius dicitur initialis, quo quis partim ob culpam timet, partim ob pœnã, partim ex amore, seu ex inchoatã charitate quæ nondum est perfecta, ita vt necesse foras mittat timorem seruilem, quod proprium est perfectæ charitatis: dicente D. Ioann. in 1. sua Canonica cap. 4. Perfecta charitas foras mittit timorem.] Vnde sumptam esse ipsam timoris initialis appellationem habetur ex D. Thoma in cit. quæst. 19. art. 8.

Quartus timor dicitur filialis, quo quis magis timet culpam tanquam Dei communis parentis amantissimi offensam, quam pœnã: ad instar nimirum boni filij, omnino timens patri displicere. Quintus dicitur reuerentialis, quo quis considerans summam maiestatem Dei & propriam vilitatem horret tanquam summum malum, se cõparare Deo. Quos omnes esse de se bonos consentiunt Catholici: quodque hæretici nostri temporis id negent de timore seruili Gregorius à Valentia 2. 2. disput. 2. quæst. 2. puncto tertio bene refutat, & damnatur à Concilio Trident. sess. sexta, canone octauo. In quo hæere non est nostri instituti. Eosdem autem timores possumus inter se distinguere, quod timor criminalis pro obiecto habeat propriam imperfectionem & propensionem ad malum: seruilis vero habeat pœnã, & initialis culpam prout separat à Deo, eumque; prouocat ad iram, filialis autem habeat culpam, prout est Dei offensa seu iniuria ei illata. Quod attinet ad reuerentialem, is non est proprie timor, sed potius pietas & religio erga Deum. Quanquam vt de omnium optimo, & nobis cum beatis communi, intelligi potest illud Psal. 18. Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi.

Porro timorem Dei quoad actum timendi esse in præcepto constat de filiali ex verbis Deuteronomij 10. Quid Dominus Deus tuus petit à te, nisi vt timeas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius & diligas eum, &c.] De seruili vero ex verbis Domini nostri Matth. 10. & Luca 12. Eum time, qui postquam occiderit corpus, habet potestatem & corpus & animam perdere in gehennam.] Quorum duorum timorum potissimum ratio habetur in praxi nobis proposita, tanquam annexorum contritioni sacramentali. Iam talis præcepti obligationem esse sub mortali, patet ex rei quæ præcipit necessitate ad salutem; aperte significata illis verbis Ecclesiastici. Timor Domini expellit peccatum. Nam qui sine timore est non poterit iustificari. Sicut igitur peccati expulso ac iustificatione necessaria est ad salutem, ita est & timor, sine quo hæc non prouenit.

Si quæras pro quibus temporibus obliget tale præceptum: ita vt vi illius compellamur ad eliciendum talis timoris actum. Respondetur, quod cum is actus necessarius sit ad exeundum à peccato, & ad iustificationem, vt habeatur ex verbis scripturæ ante relatis: tunc obligationem illius contingere cum ex præcepto penitentis, tenemur commissa peccata detestari ad remissionem illorum consequendam; nempe in probabili